

2020 – DOSARELE PATRIMONIULUI (LXIX):

**THINK GLOBAL - ACT LOCAL! - Cine trebuie să facă monografii? -
întotdeauna cele de obște trebuie să fie puse înaintea celor private!**

2020 Anul omagial al pastoratelor părinților și copiilor

Think Global - Act Local
Gândiți global - acționați local

Dosarele patrimoniului (LXIX)

Pecetea lui Petru Cercel

Ștefan Băthory
principe al Transilvaniei
rege al Poloniei
1533-1586

LETEA BACĂU
1879/2011

Un sat puternic înseamnă un stat puternic?
întotdeauna cele de obște trebuie să fie puse înaintea celor private!
un document privind istoria Ardealului!

Antropologul Henri H. Stahl, în lucrarea „**Monografia unui sat, cum se alcătuiește, spre folosul căminului cultural**” (1937), răspunde punctual la întrebarea „**Cine trebuie să facă monografii?**”: «Monografia, să nu o pornească niciodată un om singur: e o muncă prea grea pentru un singuratic. Ci trebuie să se adune Căminul întreg pentru această muncă, de temei, a monografiei, așa cum se adună și pentru toate celelalte. **E cu neputință să nu se găsească într'un sat, oricât de oropsit ar fi el, o mână de oameni harnici**, la cari se vor adăuga și funcționarii statului și ai comunei. Un dascăl, un preot, un notar, medicul (uman și veterinar), agronomul, moașa și agentul sanitar, perceptorul, conductorul tehnic, studenții născuți în sat, cari se întorc peste vară acasă, și mai ales „**fiii satului**”, intelectuali plecați la orașe, dar care nu trebuie să-și uite de ai lor, iată cei cari au datoria să se jерfească pentru binele satului, la munca de ridicare prin Cămin și tot aceștia sunt și cei chemați să se înhame la munca monografiei. Cineva trebuie să ia inițiativa și să îi adune pe toți. Odată ce vor fi strânși, ei își vor împărți munca, după priceperea și bunăvoie a fiecăruia, astfel ca să nu rămâe totuși nicio latură a vieții satești necercetată. Dar împărțirea aceasta a muncii către mai mulți monografiști nu înseamnă că fiecare va munci fără să ție seama și fără să păstreze legături cu ceilalți. Tot ceace muncește unul trebuie să fie cetit și folosit de către toți ceilalți. De aceea, fără de

o frățietate deplină a monografiștilor, monografia iese chiar schiloadă și nefolositoare. O anumită valoare morală a oamenilor, care se adaugă priceperii lor și, uneori, este mai de preț decât ea, este o cheazășie până și a corectitudinii științifice a lucrării comune. De aceea nădăjduesc că cetitorii mei vor fi oameni de omenie cari vor avea în ei cultul prieteniei și al înfrățirii de cruce întru o muncă pornită spre folos obștesc. (...)». Este suficientă oare animarea oamenilor satului, pentru munca de documentare și elaborare a unei monografii? Din experiență am constatat că nu este suficientă, cercetarea arhivelor și a vechilor documente (redactate în diverse limbi) necesitând traducerea de către specialiști în istoria medievală. O experiență am avut în acest an, controversa apariției primei mori de hârtie de pe teritoriul țării (la Orlat sau la Brașov?) determinându-ne să căutăm a clarifica (prin traducere) documentul medieval la care face referire istoricul clujean, acad. Ștefan Pascu în lucrarea „**Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea**” (1954). În lucrare, se menționa: «**La 1573 sibienii intenționau să înființeze și ei o moară de hârtie (officina papiria).** Ei obțin, în acest scop, aprobarea principelui Ștefan Báthory, care le acordă totodată și privilegiul de a-și desface produsele oriunde în țară „**spre binele obștesc**” (n.a.: Báthory Istvan, I, pag. 243; autorul făcea trimitere la *Corespondența lui Șt. Báthory principele Transilvaniei și regele Poloniei*, edit. de A.Veress, vol.I. Cluj, 1944». Am considerat necesar și oportun în a regăsi acest document și fără să ne impacientăm că trimiterea la A.Veress (, vol. I) este eronată, am găsit documentul în vol. II (pag. 5-6). Am remarcat pe verso-ul paginii de titlu pecetea domnitorului Petru Cercel și legenda acesteia: **M(agnus) D(ux) PETRO VOEVODA**, acvila cu capul conturnat având în cioc o cruce, simbolizând credința domnitorilor Țării Românești. Descrierea documentului este sumară: «**Principele Ștefan Báthory către orașul Sibiu. La cererea magistratului orașului dă voie să facă o fabrică de hârtie, al cărei produs să se poată desface oriunde în țară spre binele public**». Se cuvine să mulțumim public pentru sprijinul total, primit din partea col. Ioan Părean și dr. Alexandru Sonoc (Muzeul Național Brukenthal), în traducerea acestui document important pentru inițierea producerii de hârtie în țara noastră. Reproducem documentul: «**Noi, Ștefan Báthory de Șumuleu, voievod transilvănean și comite al secuilor etc.** Aducerii aminte a celor de față, cărora să le fie dezlegare de toate, stăruiitor le punem în vedere aceste lucruri însemnate, că împreună cu cei buni și prea sânguincioși dintre magistrați, anume ridicăți la culmea celei mai înalte demnități în stat, socotim că este prea vrednică și prea potrivită slujbă a sufletelor acelora care trebuie să cârmuiască, ca **să se îndrepte cu tot zelul și strădania spre a socoti că întotdeauna cele de obște trebuie să fie puse înaintea celor private și, după obiceiuri, să se gândească mai curând la cele ale societății obștești decât la cele proprii, încât într-acest chip sărmana plebe să fie ușurată prin chivernisirea taxelor publice de poverile cele multe și aproape de nesuportat care trebuie să fie purtate.** Ca urmare de fapt la grabnica cerere și rugăminte a Distinșilor și Prudenților, Precauților Simon Miles, primarul și Augustin Hedwigh, judele regal și a juraților cetățenilor orașului Sibiu socotim că ar fi prielnic a îngădui și a încuviința ca aceștia, spre folosința și spre priința de obște a scaunului aceluiași oraș și pertinentelor Sibiului și **oriunde le place mai mult, să construiască și să ridice un atelier de hârtie și în el să facă hârtie și pe aceasta în folosul orașului** aceluia să poată și să fie împuterniciți să o scoată, să o vândă cu amănuntul și să o schimbe în mod public pretutindeni în această țară a Transilvaniei și nimeni dintre

cetățenii aceluiași oraș în vătămarea și paguba aceluiași atelier o alta între stâlpii de hotar ai aceluiași oraș, scaun și pertinente să nu îndrăznească a ridica și să nu ia de îngăduit să construiască. Ba chiar îngăduim și îi dăruim pe aceiași primar și jude regal și jurați cetățeni ai mai înainte scrisului oraș Sibiu care trebuie asigurați cu această prielnică îngăduință a noastră, și pentru ca aceasta să fie respectată de către ai noștri fără vătămare, cu mijlocirea tăriei și mărturiei slovelor noastre. Dat în orașul Alba Iulia, în a doisprezecea zi a lunii lui martie. **În anul Domnului 1573.** Ștefan Báthory de Șumuleu, cu mâna proprie (l. s.) - Francisc Forgach, cancelar, cu mâna proprie». Prima constatare, este neprecizarea locului unde se aprobă construirea morii de hârtie: în Sibiu, la Orlat, pe valea Sadului, la Tălmaci? A doua constatare este puterea discreționară a principelui Transilvaniei, Ștefan Báthory, ales de nobilimea Ardealului (1571). Cel mai renumit membru al familiei Báthory, a devenit rege al Poloniei (între 1575-1586. prin căsătoria cu Anna Jagiello). Vestea numirii pe tronul Poloniei, a primit-o la Mediaș, în „Țara Vinului”, aici convingându-l pe fratele său Cristofor Báthory, să preia titlul de principe al Transilvaniei.

Știați că în România nu se mai produce hârtie de ziar, fostul Combinat de celuloză și hârtie „LETEA” Bacău (fondat la 1879), intrând în faliment în 2011? Istoria singurului producător de hârtie pentru ziar din România și cel mai important din Europa de sud-est a fost efemeră, erorile „dezvoltării”, trebuind să fie lecții pentru toți actorii politici contemporani! **Știați că fiecare publicație din România (inclusiv „Tribuna”), se zbate periodic, să-și procure hârtia de ziar din import?**

Mândria de a aparține unei comunități este firească și normală. De ce nu se mai explică astăzi teoriile sociologului sir Patrick Geddes, care afirma „**Think Global – Act Local!**”; considerați adevărată afirmația: **“un sat puternic înseamnă un stat puternic”**? Descifrarea tainelor istoriei Sibiului va continua și în anul 2021, recuperarea unor crâmpoie din istoria noastră comună fiind necesară, în beneficiul generațiilor care urmează! Sărbători fericite!

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-dosarele-patrimoniului-lxix-think-global-act-local-cine-trebuie-sa-faca-monografii-intotdeauna-cele-de-obste-trebuie-sa-fie-puse-inaintea-celor-private-155810.html>

În: Tribuna, 23 decembrie 2020